

УДК 657.1

JEL M40

Яструбський М.Я.²⁷*к.е.н., доцент, Національний університет «Львівська політехніка»
(Львів, Україна)*<http://orcid.org/0000-0002-8032-4501>

РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ В ІННОВАЦІЙНІ ОБ'ЄДНАННЯ

У статті проведений аналіз стану бухгалтерського обліку і фінансової звітності малих підприємств України в умовах їхньої інтеграції в інноваційні об'єднання. Запропоновано напрями реформування облікової системи малих підприємств, що дозволить урахувати вимоги сьогодення та поліпшити ефективність використання обліково-аналітичної інформації.

Ключові слова: малі підприємства, інновації, перспективний розвиток, реформування, бухгалтерський облік, звітність.

Яструбский М.Я.*к.э.н., доцент, Национальный университет «Львовская политехника»
(Львов, Украина)*

РЕФОРМИРОВАНИЕ УЧЕТНОЙ СИСТЕМЫ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В ПРОЦЕССЕ ИНТЕГРАЦИИ В ИННОВАЦИОННЫЕ ОБЪЕДИНЕНИЯ

В статье проведен анализ состояния бухгалтерского учета и финансовой отчетности малых предприятий Украины в условиях их интеграции в инновационные объединения. Предложены направления реформирования учетной системы малых предприятий, что позволит учесть требования настоящего времени и повысить эффективность использования учетно-аналитической информации.

Ключевые слова: малые предприятия, инновации, перспективное развитие, реформирование, бухгалтерский учет, отчетность.

Yastrubskyy M.*PhD in Economics, Associate professor, Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine)*

²⁷ Яструбський Михайло Ярославович, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та аналізу ІНЕМ НУ, Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, Україна)

REFORMING ACCOUNTING SYSTEM OF SMALL ENTERPRISES IN THE INTEGRATION PROCESS TO INNOVATIVE ASSOCIATIONS

The article analyzes the state of accounting and financial reporting of small enterprises of Ukraine in the conditions of their integration into innovative associations. The directions of reforming the accounting system of small enterprises are proposed, which will allow to take into account the requirements of the present time and increase the efficiency of the use of accounting and analytical information.

Key words: small businesses, innovation, prospective development, reform, accounting, reporting.

Актуальність проблеми. Достовірність і повнота відображення в обліку господарських операцій є запорукою досягнення багатьох цілей. Ухвалення оптимальних управлінських рішень досягається насамперед завдяки володінню об'єктивною неупередженою інформацією про стан діяльності суб'єкта господарювання. Забезпечити її покликаний бухгалтерський облік. З огляду на незначні обсяги господарської діяльності малих підприємств для них запроваджена спрощена система обліку і звітності. Однак входження малих підприємств у різного роду об'єднання, зокрема у технологічні парки, інноваційні бізнес-інкубатори, спонукає до пошуку і розробку досконаліших форм обліку і звітності, які задовольнятимуть потребу в повній, об'єктивній інформації як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням організації обліку та аналізу малих підприємств присвячені публікації багатьох науковців. Зокрема, проблематику облікового боку, діяльності суб'єктів малого підприємства висвітлювали такі українські вчені, як П.Й. Атамас, Ф.Ф. Бутинець, Т.К. Балюк, Ю.А. Верига, В.В. Леонтьєв, В.В. Сопко, Н.С. Струк, Л.К. Сук та інші. Проте окремі питання організації та методології обліку та аналізу на малих підприємствах залишаються нез'ясованими.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізуванні стану організації і методики обліку на малих підприємствах, які входять до складу інноваційних об'єднань. Набуває актуальності потреба відображення результатів упровадження інновацій в обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва.

Результати дослідження. Завдання ведення обліку малими підприємствами не обмежуються лише складанням звітності суб'єкта малого підприємництва. Суб'єкти малого бізнесу приділяють обліку все більше уваги як джерелу інформації для аналізу, зокрема для потреб внутрішніх користувачів. Найбільше це завдання актуалізується в

процесі їхньої інтеграції в інноваційні об'єднання на зразок інноваційних центрів, технологічних парків, бізнес-інкубаторів, технополісів тощо. Зазначена тенденція набуває все більшої масштабності і вмотивована об'єктивними процесами, які набувають поширення у вселенському масштабі, а отже, і в Україні.

Стрімкий розвиток технологій, світові інтеграційні процеси зумовили поєднання промислових підприємств і закладів вищої освіти завдяки створенню інноваційних структур.

Загалом на початку XXI століття у світових масштабах налічувалося понад 500 технопаркових структур, з них: у США їх налічується понад 140, близько 50 - у Японії, понад 50 - у Китаї, понад 40 - у Великобританії, 30 - у Франції. У країнах Центральної та Східної Європи налічувалося понад 100 наукових і технологічних парків, з яких близько 60 розмістились у Росії [1].

Найбільшими темпами кооперація промислового сектору і вищої школи проходить у Китаї, де створення наукових і технологічних парків побудовано на використанні досвіду промислово розвинених країн. У країні налічується понад 50 національних парків, які системно охоплюють понад 65 тис. малих і середніх компаній. Сумарний кадровий науково-технічний потенціал таких об'єднань становить майже 3 млн учених та інженерів. Крім того, у Китаї функціонує 30 парків при університетах і 50 провінційних парків.

Інноваційна та інвестиційна діяльність технопарків базується на матеріально-технічній і виробничій базі учасників. Їх фінансовий капітал представлений у венчурному капіталі, а з позицій економічних і організаційно-географічних умов у технопарках формується сприятливе середовище для створення нових, наукомістких виробництв.

За умов участі в технопарках функціонуючих підприємств, зацікавлених у співпраці з науково-освітніми центрами, якими мають виступати сучасні ЗВО, щодо впровадження їхніх розробок, або щодо використання інфраструктури та обладнання наукового центру, таке об'єднання здатне забезпечити проведення всього комплексу робіт відповідно до розроблених проєктів: проведення наукових досліджень, розроблення і промисловий випуск інноваційної продукції, маркетингові дослідження, а також навчання персоналу. Загальновідомо, що розвиток освіти та підготовка кадрів суттєво впливають на стан інноваційної системи загалом.

Така практика забезпечує низку конкурентних переваг для учасників інноваційних об'єднань, значну частку в яких займають малі підприємства. Зазначимо, що вимоги до набуття і збереження статусу суб'єкта малого підприємництва визначені в Розділі V (прикінцевих положеннях) Закону України «Про розвиток та державну

підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р., який було ухвалено на заміну Закону «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. [2]. У Законі вказано, що суб'єктами малого підприємництва можуть бути:

– фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

– юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [3].

Відміна чинності попереднього закону і прийняття натомість нового пов'язане з кардинальними змінами підходів до функціонування малих підприємств. Водночас обліковий бік і порядок й змістовне наповнення звітності суб'єктів малого підприємництва залишилися поза увагою. Так, складання фінансової звітності малих підприємств надалі регламентує Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [4].

Правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності суб'єктів господарювання, зокрема малих підприємств, визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]. Однак викладені у зазначеному законі положення стосуються загальних питань і не суперечать вимогам сьогодення. Водночас поява нових організаційно-правових форм об'єднань малих підприємств висуває нові завдання до питань обліку і звітності, задовільнити які можна прийняттям нових законодавчих актів замість того, щоб обмежуватись одними змінами і доповненнями до діючих положень майже двадцятирічної давності. Такі положення повинні насамперед гармонізувати норми податкового, цивільного і спеціального законодавства з бухгалтерського обліку для правильного відображення в обліку і звітності господарських операцій суб'єкта малого підприємства.

Нині маємо доволі спрощений і неінформативний облік суб'єкта малого підприємства, який не забезпечує, не те що повної, а хоча б оптимальної картини про господарську діяльність. Водночас наявні громіздкі облікові схеми щодо оподаткування малих підприємств. Оптимізація облікової роботи і складання фінансової звітності

суб'єктів малого підприємництва повинна переслідувати досягнення цілей порівнянності витрат на організацію обліку і майбутньої вигоди від подальшого застосування проведених робіт.

Наступним завданням, яке потребує виконання, є потреба приведення у відповідність офіційної звітності, її змістовного наповнення до потреб малого підприємства, що дозволить поліпшити показники ефективності роботи підприємства завдяки поліпшити ділових стосунків, упровадження інновацій, кращого контролю за якістю продукції тощо. Можна виділити такі основні напрями вдосконалення обліку малих підприємств:

- удосконалення обліку та оцінки активів, передусім у частині необоротних;
- удосконалення обліку доходів і витрат, а також порядку їхнього визнання;
- удосконалення документування й документообігу.

Спрощена система оподаткування передбачає, що у випадку здійснення операції з продажу необоротних активів, зокрема основних засобів, результатом такої господарської операції є різниця між сумою, отриманою від реалізації активів, і їх залишковою вартістю на момент продажу. Водночас порядок обліку основних засобів на малому підприємстві законодавчо не встановлений, щоб можна було отримати потрібні облікові дані, зокрема в частині залишкової, справедливої чи історичної вартості. Це стосується як розрахунків, так і облікових форм.

Раціоналізація документування та документообігу на малому підприємстві дозволить прискорити надходження документів та уникнути дублювання документів, що досягається запровадженням системи документообігу на підприємстві та завдяки вдосконаленню форм і методів документування.

Потребує додаткового вивчення ідея запровадження методу обліку «затрати-випуск», який може виявитись ефективним для окремих категорій малих підприємств, однак його застосування знову - таки потребує законодавчого врегулювання та апробації в національних умовах господарювання. З цього боку оправданим є вивчення позитивного зарубіжного досвіду і можливостей його адаптації у вітчизняній економіці.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було виявлено, що наявна в суб'єктів малого підприємництва система бухгалтерського обліку і фінансової звітності багато в чому ускладнює їхній розвиток, через що потребує реформування для приведення до вимог сьогодення. Запропоновані напрями проведення перетворень потребують насамперед законодавчого врегулювання неузгодженості в законодавчому полі щодо діяльності та ведення обліку й відображення результатів господарської діяльності у фінансовій звітності, а також гармонізації облікових даних і звітної інформації з

інформаційними потребами суб'єктів малого підприємництва.

Література

1. Економіка й організація інноваційної діяльності: підручник / під ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.
2. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19.10.2000 року № 2063–III.
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618–VI.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 року № 996–XIV.

References

1. Volkov O.I. (2004) *Ekonomika y orhanizatsiya innovatsiynoyi diyal'nosti* [Economics and organization of innovation activity] *Pidruchnyk – Textbook / Pid red. O.I. Volkova, M.P. Denysenka. K.: VD «Profesional». – (P. 205–260). [in Ukrainian].*
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2000) *Pro derzhavnu pidtrymku maloho pidpryyemnytstva* [On State Support to Small Entrepreneurship] Law of Ukraine adopted on 2000. October 19, №2063–III. [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2012) *Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i seredn'oho pidpryyemnytstva v Ukrayini* [On the development and state support of small and medium enterprises in Ukraine] Law of Ukraine adopted on 2012. March 22. №4618–VI. [in Ukrainian].
4. Ministry of Finance of Ukraine (2000) *Polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 25 «Finansovyy zvit sub'yekta maloho pidpryyemnytstva»* [Regulation (standard) of accounting 25 «Financial report of a small business entity»] Order of the Ministry of Finance of Ukraine adopted on 2000. February 25. №.39.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2012) *Pro bukhhalters'ky oblik ta finansovu zvitnist' v Ukrayini* [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine] Law of Ukraine adopted on 1999. July 16. № 996–XIV.